

יש סודות שאותם צריך לחשוף?

על איזה נושאים מטילה התורה חיסיון ובאלו סיטואציות מתירים לגלות סודות כמוסים.

נאמן כמו משה

כל אחד שמבקר אצל רופא יודע שיש כזה דבר שנקרא "חיסיון רפואי" לרופא יש התחייבות שלא לספר לאף אדם בעולם את מצבו הרפואי של המטופל אצלו. ההתחייבות הזאת מהווה חלק בלתי נפרד משבועת הרופאים, ואחד מהם נכתב על-ידי רופא יהודי קדמון בשם אסף הרופא (מוזכר כבר ברד"ק וברמב"ן וכו'), והוא כותב שם את אחד הדברים שהרופא נשבע עליהם: "ואל תגלו את סוד האדם אשר האמין לכם" וכו'.

אדם מצפה להנהגה כזאת גם מהעו"ד שלו ומשאר האנשים שהוא מקבל מהם סיוע זה או אחר.

גם ביהדות אנחנו מוצאים את הענין הזה. כידוע בית-דין מורכב משלושה דיינים שלא כמו באמריקה שיושב שופט אחד ופוסק, ורק בבית המשפט לערעורים ישנם שלשה שופטים ביהדות מלכתחילה לא נותנים בדרך כלל לאדם אחד לדון ולהכריע, כי "אין דן יחידי אלא אחד" (שהוא הקב"ה).

המשנה (סנהדרין ל"א) אומרת שדיני ממונות נידונים בשלושה, זה בורר לו אחד וזה בורר לו אחד ושניהן בוררים להם דיין נוסף, והולכים אחרי הרוב, אם שני דיינים מזכים, אזי הוא זכאי וכו'. ואז המשנה אומרת "גמרו את הדבר היו מכניסין אותן, הגדול שבדיינין אומר איש פלוני אתה זכאי איש פלוני אתה חייב, ומניין לכשיצא לא יאמר אני מזכה וחבריי מחייבים אבל מה אעשה שחברי רבו עלי, על זה נאמר לא תלך רכיל בעמך, ואומר הולך רכיל מגלה סוד".

זאת אומרת שבניגוד לנוהג הקיים בבתי המשפט שבארה"ב שכותבים את

דעת הרוב ומפרטים מי סובר כדעת הרוב, וכן כותבים את דעת המיעוט ומי סובר כך? בבית הדין כולם עומדים מאחורי פסק-הדין כאיש אחד כולל הדיין שלא הסכים אתם. הגמרא מספרת (סנהדרין ל"א ע"ב) על ר' אמי שהיה ראש ישיבה בטבריה, ותלמיד בישיבתו גילה סוד אחרי 22 שנה ובגלל זה הוא נזרק מבית המדרש!

בנוהג שבעולם שאחרי שבע שנים ישנו חוק ההתיישנות, אבל ביהדות החוק הזה לא קיים, אם אסור לספר משהו? לעולם אסור לגלות את הסוד.

בפרשת בהעלותך אנחנו מוצאים אפילו דרגה גבוהה מזו. התורה מספרת שאהרן ומרים דיברו ביניהם על משה רבינו ופתאום הקב"ה התערב באמצע השיחה. הדבר הראשון שהוא אמר להם בשבח משה רבינו היה "בכל ביתי נאמן הוא", ומבאר הרבי (בשיחת ש"פ פינחס תש"י) את הפירוש "נאמן"? "שהנאמנות מתבטאת בכך שלא כל מה שרואים מגלים, ניט אלץ וואס מען זעט איז מען מגלה". דהיינו, שה' אומר שהוא יכול לסמוך על משה רבינו שלא יגלה סודות.

למשל, נביא יודע מי חטא, אבל הוא גם חתום שאסור לו לספר על כך משום שסמכו עליו שהוא לא יגלה ואסור לו להפר את הנאמנות. או שהוא יודע את קיצו של אדם פלוני ויודע בבירור כמה זמן הוא יחיה? אסור לו לגלות זאת לאותו אדם ולומר לו נותרו לך כך וכך שנים, אלא הוא שומר את הכל בסוד, אלא אם כן הקב"ה אומר לו במפורש לגלות, וזהו הפירוש של "בכל ביתי נאמן הוא".

וכמו שמצאנו בקשר למכירת יוסף, שהאחים נשבעו שלא יגלו על כך לאביהם, ויעקב אבינו ישב והתאבל על בנו ימים רבים ואחר כך כתוב "ויבך אותו אביו", אומר רש"י שיצחק היה בוכה מפני צרתו של יעקב, אבל לא היה מתאבל שהיה יודע שהוא חי, ולמה הוא לא סיפר זאת ליעקב, אומר רש"י (בראשית ל"ז ל"ג): "אבל יצחק היה יודע שהוא חי אמר האיך אגלה והקב"ה אינו רוצה לגלות לו", רואים אם-כן שנביא שידע משהו הוא שומר זאת בסוד ולא מגלה.

סוד הוי' ליראיו

ודרגה גבוהה מזו מצינו, שאדם שמחזיק סוד, אינו משתמש כלל במידע שברשותו, שכן אסור לו להשתמש בזה או לעשות החלטות כלשהן לפי המידע שבידו. הגמרא במסכת ברכות (דף ח' ע"א) מספרת את הסיפור הידוע על חזקיהו המלך שנהיה חולה, וה' אמר לישעיהו שילך לבקרו. בא אליו ואמר לו "צו לביתך כי מת אתה ולא תחיה". בשמעו נבואה זו ביקש חזקיהו לדעת מפי הנביא את סיבת עונשו, אמר לו חזקיהו לישעיהו וכל כך למה? מפני מה מגיע לי עונש כל כך חמור? (ובפרט שהוא היה מלך צדיק כידוע ומפורסם).

החזיר לו ישעיהו: "משום דלא עסקת בפריה ורביה". חזקיהו השיב לו שהוא לא עסק במצות פריה ורביה בגלל שראה ברוח הקודש שיצאו ממנו בנים שאינם הגונים (הכוונה למנשה בנו של חזקיהו שכפי שהתברר אכן היה רשע גדול וגם רבשקה היה רשע וחזקיהו התכוין לשם שמים, ולא נשא אשה משום שלא רצה להרבות רשעים בעולם).

ענה לו ישעיהו "בהדי כבשי דרחמנא למה לך" מה לך עם סתריו של הקב"ה; היה לך לקיים את מה שנצטוית דהיינו מצות פריה ורביה והקב"ה יעשה את הטוב לפניו דבר זה אינו תלוי כלל לבחירתך".

זאת אומרת, אפילו שהוא ידע במפורש את העתיד להתרחש, מכל מקום אסור לו לעשות החלטות לפי המידע הזה, ואסור לו להימנע מלקיים את מצות ה' בגלל החשבונות הללו. ישעיהו אמר לו: זה ענין של הקב"ה ואתה אל תתערב.

על זה מיוסדת ההנהגה של יהודים, שאינם הולכים למגידי עתידות, אסטרולוגים, קוראים בקפה ושאר כל מרעין בישין, שכן אפילו אם יש אמת בדברים שהם יודעים את העתיד לבוא ☞ זה לא חשוב לנו, משום שאם הקב"ה בחר להסתיר זאת מאתנו יש לזה סיבה, וזהו סימן שיותר טוב בשבילנו שלא נדע את זה. וכך גם כל אלה שהולכים ל-hypnoses כדי לגלות מה הם היו בגלגול הקודם שלהם, האם הוא היה נסיך או גנב

וכו'. אבל אם הקב"ה בחר להסתיר את המידע הזה מאיתנו [?] סימן שאנו לא צריכים לדעת זאת, ואין זה משנה כלל בחיי היום יום. אנחנו צריכים לעבוד את ה' היום, ומה שהיה בעבר או מה שיהיה בעתיד [?] אינו נוגע כלל לעבודת ה' בהווה.

כל זה נכון גם בקשר לעוד ענין שאנשים תמיד שואלים "למה עשה ה' ככה", מדוע התרחשה השואה האיומה? למה יש צרות? ותמיד אנו נתקלים באותן שאלות. התשובה האמיתית לכל השאלות היא: "בהדי כבשי דרחמנא למה לך"! אם ה' לא גילה לנו את הסוד, כנראה שאנו לא צריכים לדעת אותו ויותר טוב בשבילנו שאנו לא יודעים את זה. המשפט הזה של הגמרא הפך למוטו אצל הרבי בכל פעם שהוא דיבר עם אנשים בקשר לכל השאלות האלו שהם כבשונו של עולם.

את אותו רעיון אנו מוצאים בפרשת בהעלותך. משה רבינו התלונן כלפי הקב"ה "לא אוכל אנכי לבדי לשאת את כל העם הזה". וה' השיב לו על כך: "אספה לי שבעים איש מזקני ישראל ואצלתי עליהם מן הרוח ונשאו אתך במשא העם [?] ויצא משה ויאסף שבעים איש מזקני העם".

וכאן מגיע הסיפור: "וישארו שני אנשים במחנה אלדד ומידד, ותנח עליהם הרוח ויתנבאו במחנה, וירץ הנער (זה גרשום בן משה) ויגד למשה ויאמר אלדד ומידד מתנבאים במחנה, ויען יהושע בן נון משרת משה מבחריו ויאמר אדני משה כלאם, ויאמר לו משה המקנא אתה לי ומי יתן כל עם ה' נביאים".

כשקוראים את הסיפור הזה לא מובן על מה יצא הקצף, על מה הבן של משה התרגז, ומדוע יהושע רצה לכלוא אותם? אומר רש"י: "לפי שהיו מתנבאים משה מת ויהושע מכניס את ישראל לארץ", זה קרה שנה אחרי יציאת מצרים וכולם חשבו שתיכף משה מכניס את כולם לארץ, והנה פה הם הגיעו עם תגלית מסעירה, ולכן גרשום ויהושע התרגזו עליהם, כי היה אסור להם לספר סודות.

היום אין סודות

גם בתורה אנו מוצאים כדבר הזה: יש חלק מן התורה שהוא סוד, כידוע תורת הקבלה נקראת גם 'תורת הסוד'. וכמו שהרמב"ם כותב בהלכות יסודי התורה (סוף פרק ד'): "שאין ראוי לטייל בפרדס אלא למי שנתמלא כרסו בלחם ובשר, ולחם ובשר הוא לידע האסור והמותר".

ובאמת משה רבינו לא לימד קבלה ברבים, גם לא דוד המלך ולא עזרא הסופר, ואפילו רשב"י עצמו שכתב את ספר הזוהר, גם הוא לא פרסם זאת עד כדי כך שהספר לא היה ידוע לרבים עד לפני תשע מאות שנה. כלומר, אלף שנה אחרי שספר הזוהר נכתב הוא עדיין היה 'ספר סודי', עד שבשעה שהספר התגלה לרבים, התפתחו ויכוחים, שנים על גבי שנים, האם ספר הזוהר באמת התחבר על-ידי רשב"י או שמישהו אחר כתב אותו.

נשאלת השאלה, כיצד הגענו היום למצב שכולם לומדים קבלה, אפילו אלילי זמר מרוחקים ביותר מעולמה של היהדות לומדים קבלה?

ניתן להסביר את התופעה על פי סיפור הגמרא על רבי יוחנן שהיה ראש ישיבה בטבריה לפני רב אמאי, במסכת יומא (פ"ד א) מסופר שרי יוחנן חש בצפידנא (חולי השיניים והחניכים ומתחיל בפה וגומר בבני המעיים, ומסוכן הוא, רש"י) אזל גבה דההיא מטרוניתא (רופאה נכרית) עבדא ליה רפואה ביום חמישי וביום שישי ערב שבת קודש, ואז הוא שאל אותה ומה יהיה בשבת? אמרה לו הרופאה, לשבת אתה לא תצטרך את זה. אבל הוא המשיך לשאול: ואם אצטרך בכל זאת בשבת מה אעשה? והשיבה לו: אם תשבע לי שלא תגלה את התרופה לאף אחד, אגלה לך את סוד התרופה, והוא אכן נשבע לאלוקי ישראל שהוא לא יגלה, ולמחר הלך רבי יוחנן ודרש בפומבי וגילה מהי התרופה.

ואולי אפשר לומר שהסיבה שהוא גילה את זה למרות הסודיות, הייתה מפני שזה היה מצב של פיקוח נפש והיה בזה משום הצלת רבים, כלומר, כשזה מגיע לסכנת נפשות אז לא רק שלא צריך לשמור סוד, אלא שאסור לשמור סוד.

ויש לומר שהם הם הדברים ברוחניות לגבי תורת הקבלה והחסידות, שהיות שבדורות האחרונים עם ישראל לא היה מחזיק מעמד בלי תורת הקבלה ותורת החסידות, וזהו פיקוח נפש ממש, ולכן אמר האריז"ל שמצווה לגלות זאת החכמה, וכידוע המשל מהאבן שבכתר המלך, והן הן הדברים.

על לשונו של הלל הזקן היה רגיל המשפט: "הנח להם לישראל אם אין נביאים הם בני נביאים הם". (פסחים דף ס"ו ע"א) כל יהודי אפילו שהוא לא נביא, אבל יש לו אינטואיציה בריאה ויהודית, ומכיוון שמבחינת היהדות אנחנו מצויים במצב של פיקוח נפש, יהודי מבין מעצמו שאסור לו לשמור בסוד את מה שהוא יודע, אלא עליו מוטלת האחריות והזכות למסור ולהעביר את הדברים הלאה לילדיו ולצאצאיו ולכל אנשי סביבתו שמוכנים לשמוע את דבריו.